

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 11

NOVEMBER 2013

**RELIGIESTUDIES V2
MEMORANDUM**

PUNTE: 150

Hierdie memorandum bestaan uit 11 bladsye.

VRAAG 1

1.1 Beskryf en analiseer krities hierdie verklaring van wedersydse inter-afhanklikheid van godsdiens en samelewing onder die volgende hoofde:

1.1.1 **GODSDIENS EN SAMELEWING: JAGTER-VERSAMELAARS**

- Jag en versamel was 'n manier van lewe wat sedert die vroeë ontwikkeling van die mens bestaan het.
- Mense het in grotte gewoon.
- Hulle het die bas van bome geëet.
- Hulle was nomadies.
- Hulle het vuur gemaak deur klippe teen mekaar te slaan.
- Hulle het die diere se vleis geëet.
- Hulle het diervelle gedra.
- Gedurende die era was daar nie hutte nie.
- Die era was bekend as die Steentydperk omdat die mense klippe gebruik het om diere dood te maak en vuur te maak.
- Rituele het rondom jag gesentreer.

(10)

1.1.2 **GODSDIENS EN SAMELEWING: VROEË VOEDSEL
PRODUSEERDERS**

- Mense het opgehou rondtrek op soek na voedsel, water en skuiling.
- Hulle het begin om hulself te vestig in permanente gemeenskappe.
- Hulle het begin om voedsel te produseer.
- Met verloop van tyd het hulle minder gejag.
- Hulle het begin om diere soos skape en koeie aan te hou.
- Hulle het begin om te boer soos byvoorbeeld deur gewas- en melkboerdery.
- Hulle het begin om gemeenskappe te vorm.
- Die manier van lewe het verander: hulle het begin om nuwe maniere van lewe in te stel om hul leefstyl te verbeter, bv. pottelbakkery, maak van metaal (soos yster) en weef van klere.
- Teen hierdie tyd was daar voldoende voorsiening van voedsel.
- Gestruktureerde tipe leierskap was gevorm om groter sosiale groepe te bestuur.

(10)

1.1.3 **GODSDIENS EN SAMELEWING: VROEË
STAATSAMELEWINGS**

- Mense was permanent in gemeenskappe gevestig.
- Hulle het in grootte gegroei.
- Meer sosiale en politieke strukture was nodig.
- In baie gemeenskappe het dit tot die formasie van state gelei waar klein dorpieë of stede onder beheer van 'n leier of koninklike familie gekom het.

- Al die groot wêreldgodsdienste (Islam, Christendom, Judaïsme, Boeddhisme en Hindoeïsme) het tydens die vroeë staatsamelewings begin.
- Groot samelewings soos Afrika, Europa, Indië, Suid-Amerika, en so meer, het tot ingewikkelde samelewings met merkwaardige kulturele tradisies gegroei wat oor lang afstande met ander samelewings handel gedryf het.
- Weermagte om handelaars en besighede te beskerm was nodig.
- Huishoudelike diere wat hierdie tyd gebruik was, bv. in Judaïsme en ATG, was merkwaardig.
- Die Egiptenare het gereedskap ontwikkel en die beroemde piramides ontwerp en gebou.
- Die Romeine was die eerste om paaie in Europa te bou.
- Teen hierdie tyd het verskillende godsdienste tegnologie gebruik om die evangelie te versprei.
- In China het Konfusianisme harmonie bevorder.

(10)

1.2 MELD EN BESPREEK DIE FUNKSIES VAN GODSDIENS

DIE FUNKSIES VAN GODSDIENS IS:

- Emosioneel
- Intellektueel
- Sosiaal

Emosionele funksie van godsdiens

- Godsdiens help mense om hulle gevoelens uit te druk.
- Godsdiens help mense om te deel met hul gevoelens van hartseer, vreugde, onsekerheid en wanhoop.
- Dit help 'n persoon om sin vir waardigheid te voel.
- Dit voorsien leiding en sterkte om doelwitte te bereik.

Intellektuele funksie van godsdiens

- Godsdienste voorsien 'n manier om sin van die wêreld te maak.
- Dit bied 'n wêreldsiening of 'n geloofstelsel om die wêreld en die plek van die mens daarin, te verstaan.

Sosiale funksie van godsdiens

- Godsdiens voorsien 'n netwerk van verhoudinge tussen mense.
- Godsdiens voorsien 'n plek waar elkeen 'n gevoel of sin van inpas, kan hê.
- Dit help mense om eensaamheid en wanhoop te bowe te kom.
- Godsdienste voorsien maniere hoe om konflik en verdeeldheid te hanteer.
- Hul morele leringe gee 'n uiteensetting oor watter gedrag aanvaarbaar binne 'n besondere gemeenskap is.

L.W.: Die nasiener sal enige akademiese gepaste punt deur die kandidaat gegee of aangebied aanvaar. Vir meer inligting konsulteer *Shuters Top Class Religion Studies Grade 11*, pp 55–56.

(20)
[50]

VRAAG 2

2.1 **EVALUEER EN BESPREEK DIE VOLGENDE Tipes GODSDIENSTIGE SIMBOLE:**

2.1.1 **VERTEENWOORDIGENDE SIMBOLE**

- 'n Verteenwoordigende simbool is 'n simbool wat staan vir (verteenwoordig) iets anders.
- Dit kan somtyds eenvoudig funksioneer as 'n teken, byvoorbeeld wanneer 'n kruis op 'n gebou gebruik word om 'n plek van aanbidding aan te dui.
- Die kruis is die magtige simbool wat tradisie verteenwoordig asook die sentrale oortuiging in 'n geloof.
- Die kruis herinner Christene aan die dood van Christus aan die kruis op Golgota.
- Alfa en Omega is ook 'n verteenwoordigende simbool en herinner Christene dat Christus die begin en die einde is.
- Hy is die eerste en die laaste.

(10)

2.1.2 **VOORSTELLENDE SIMBOOL**

- Dit is iets wat soortgelyk is aan die ding wat dit voorstel.
- Byvoorbeeld, 'n straatkaart is 'n baie kleiner voorstelling van die werklike landskap.
- In godsdiens is die voorstellende simbool soortgelyk aan die ding waarvoor dit staan.
- In die Ortodokse Christelike tradisie is daar houtskilderye aan die mure, wat ikone genoem word, waarin die heilige volgens oorlewering teenwoordig is.
- Die ikoon van die maagd Maria en die baba Jesus, is nie werklik Maria en Jesus nie.
- Wat dit 'n ikoon maak is die teenwoordigheid van die heilige wat, soos gesê, in die prent is.
- 'n Ikoon kan 'n klank, 'n word, 'n gesang, 'n gebaar of 'n houding wees.
- Byvoorbeeld, wanneer die "OHM" klank in die Hindoe-oefeninge gesing word, word geglo dat dit heilige energie oordra.
- Wanneer Hare Krishna-toegewydes die naam van Krishna sing, glo hulle dat Krishna in die klank van die gesang teenwoordig is.

(10)

2.1.3 FOKUS-SIMBOLE

- Die woord 'fokus' verwys na 'n sentrale punt van aandag of belang.
- Die woord word gebruik om geloof te fokus.
- Dit is gewoonlik 'n hoofsimbool vir 'n spesifieke tradisie.
- In Judaïsme sluit fokus-simbole die Ster van Dawid en die Menora in.
- In die Christendom sluit fokus-simbole die kruis en die vis in.
- In Hindoeïsme is die OHM teken en verskeie gode fokus-simbole.
- Fokus-simbole kan gehoor word byvoorbeeld, die oproep tot gebed by die Muezzin in Islam, en die klank "OHM" in meditasie in Hindoeïsme.

(10)

2.2 ANALISEER DRIE SOORTE RITUELE EN HUL ROLLE IN GODSDIENS

SOORTE RITUELE

- 'n Ritueel is 'n stel formele aksies of gedrag met 'n seremoniële doel wat met tussenposes binne 'n spesifieke omgewing voorgedra word.
- Verskillende soorte rituele gee betekenis aan verskillende seremonies binne die geloofsgemeenskap.
- Die hoofsoorte rituele is die volgende:
 - Aanbiddingsrituele: Dit is rituele wat gereeld beoefen word om uitdrukking te gee aan iemand se geloof bv. daaglikse of weeklikse aanbidding.
 - Lewenssiklusrituele: Dit is rituele wat aan verskillende fases van 'n individu se lewe gekoppel word, bv. besnydenis, huwelike, siekte of dood.
 - Jaarlikse siklus: Dit is rituele wat tydens 'n spesifieke tyd van die jaar plaasvind, bv. feeste: Kersfees vir Christene, ens.
 - Gedenkrituele: (rituele van herdenk en nagedagtenis).
 - Offer-rituele: Baie godsdienste sluit offers as deel van hul rituele in.

ROLLE VAN RITUELE IN GODSDIENSTE

- Rolle van rituele wat na gekyk gaan word is sosiale, sielkundige en geestelike perspektiewe.

Sosiale rolle

- Rituele het 'n belangrike sosiale funksie.
- Dit bring mense met gemeenskaplike gelowe en belange saam.
- Daardie mense herdenk en onthou hul geskiedenis.

Sielkundige rolle

- Rituele bevredig 'n deel van menswees wat nie logies verklaar kan word nie.
- Sommige sit blomme op 'n graf.
- Dit word nie gedoen vir mense wat dood is nie, of vir ander om dit te sien nie, maar dit bevredig 'n diep persoonlike behoefte.
- Die behoefte vir rituele in ons lewens blyk om sy oorsprong in die regterkant van die brein te hê.

Geestelike rolle

- Sulke rituele word beoefen om die bande tussen mense en die goddelike te verstewig.
- Die intensie van godsdienstige rituele is om die wêreld en die goddelike bymekaar te bring.
- Wanneer 'n priester van die Rooms-Katolieke tradisie die Mis beoefen, word gesê dat die liggaam en die bloed van Jesus een is met die water en wyn.

(20)

[50]**VRAAG 3****3.1 ANALISEER KRITIES DIE VERHOUDING TUSSEN GODSDIENS EN DIE STAAT ONDER DIE VOLGENDE SUBHOOFDE:****3.1.1 Teokrasie**

- 'n Teokrasie is 'n vorm van regering waarin daar 'n sterk verhouding tussen een besondere godsdienste en die regering is.
- Teokrasie verwys na waar godsdienste en die staat so nou verbind is, dat hulle vir alle praktiese doeleindes as een gesien kan word.
- Bekend as teokrasie (regering deur God), het godsdienstige organisasies publieke mag en godsdienstige wette is die wet van die staat.
- Dit het 'n negatiewe impak op ander godsdienste wat nie die noue verbintenis met die regering het nie.
- Hul geloofsstelsel neig om oorweldig te word deur die geloofsstelsel wat 'n direkte verbintenis met die regering het.
- Dit is geneig om tot godsdienstige oorloë te lei.
- Laasgenoemde het 'n negatiewe impak op die ekonomie en sosiale lewe van die land

(6)

3.1.2 Staatsgodsdienst

- 'n Staatsgodsdienst is een met 'n besondere godsdienst wat erken word as die amptelike godsdienst van die land en deur die regering ondersteun word.
- Die verhouding tussen godsdienst en die staat in die geval kan verskil van land tot land.
- Somtyds word 'n godsdienst erken as die amptelike godsdienst van 'n land maar dit kry nie spesiale voorregte nie.
- Boeddhisme het deur Indië versprei en is deur Boeddhistiese sendingwerkers na lande soos Thailand, Sri Lanka en Laos geneem waar dit 'n staatsgodsdienst geword het.
- Alhoewel Boeddhisme nie meer die staatsgodsdienst van hierdie lande is nie, het dit alreeds 'n groot invloed op die mense in hierdie lande.
- Die Rooms-Katolieke Kerk in Italië het 'n groot invloed in 1984, spesifiek na die ondertekening van 'n ooreenkoms, bekend as die Konkordaat van die Italiaanse regering, gehad.
- In 'n staatsgodsdienst kan ander godsdienste beskerm word afhange van 'n land tot land verhouding. (6)

3.1.3 Sekularisme

- Die woord sekulêr kom van die Latynse woord *Saeculum* wat 'ouderdom' of wêreld' (hierdie wêreld) beteken.
- 'n Sekulêre staat is nie vyandig tot godsdienst nie.
- Dit is nie toegewyd tot enige besondere godsdienst, godsdienstige tradisie, godsdienstige geloof of godsdienstige beoefening nie.
- Die hoofkenmerk van 'n sekulêre staat is die skeiding tussen staat en godsdienst.
- In 'n land waar daar meer as een godsdienstige tradisie, identifiseer of bevoordeel die staat nie enige godsdienstige organisasie of gemeenskap nie.
- Die hoofdoel van 'n sekulêre staat is om om te sien na die welsyn van al die inwoners ongeag tot watter kultuur of godsdienst hulle behoort.
- Al wat die staat moet doen is om godsdienstvryheid van alle godsdienste te verseker.
- Die regering het geen gesag om mense te adviseer of aan mense voor te skryf watter godsdienst hulle moet volg nie.
- In 'n sekulêre staat is daar nie gesamentlike aktiwiteite tussen godsdienst en staat, hetsy in teorie of praktyk, privaat of openbaar, nie. (6)

3.1.4 Koöperatiewe model

- Baie verskillende godsdienstige gemeenskappe kom byeen om te deel met die sosiale probleme van ons land.
- Die koöperatiewe model bevorder samewerking tussen staat en verskeie godsdienstige organisasies, besighede, korrektiewe dienste en al die deelnemers wat die goeie welstand van die land ter harte het.
- Volgens die koöperatiewe model waarborg die staat godsdienstvryheid, en beskerming teen diskriminasie, maar dit moedig samewerking tussen godsdiens en staat aan wanneer gemeenskaplike belange soos armoede, misdaad, xenofobie, gespuis-geregtigheid, ens., ter sprake is.
- Baie van die wêreld se godsdienste glo dat dit hul verantwoordelikheid is om die boodskap van vrede te versprei en om te werk in die rigting van die beëindiging van oorlog as 'n oplossing vir konflik in die samelewing.
- Die Wêreldkonferensie van Godsdienste vir Vrede was in 1970 geskep om godsdienstige leiers van verskillende gelowe bymekaar te bring om 'n samelewing te skep waar oorlog nie meer bestaan nie.
- Die Wêreldkonferensie van Godsdienste vir Vrede is die grootste internasionale koalisie van verteenwoordigers van verskillende godsdienstige gemeenskappe.

(6)

3.2 ANALISEER KRITIES DIE VERHOUDING TUSSEN STAAT EN GODSDIENS IN SUID-AFRIKA IN VERHOUDING TOT DIE VOLGENDE:

3.2.1 Die geskiedenis van kolonialisme in Suid-Afrika

- Toe Suid-Afrika onder Britse koloniale beleid was moes alle mense van Suid-Afrika die reëls en regulasies van die koloniale regeerder volg.
- Die Afrikanermense moes die godsdiens van die koloniste volg, bv. Christelike geloof.
- ATG was nie as 'n godsdiens beskou nie, slegs Christendom.
- Afrika gewoontes, rituele, tradisies en praktyke was as nie-godsdienstig en heidens beskou.
- Die bekering van Afrikane tot Christene was ook in die politieke en ekonomiese belang van Europese lande wat probeer het om beheer oor die land en mense te verkry.
- Die Christelike geloof was gebruik om die Afrikane te onderdruk en hulle te verhoed om weerstand teen die koloniale oorheersing te bied.
- Baie sendelinge het die Afrikane probeer stop om hul tradisionele geloof te beoefen sodra hulle tot die Christelike geloof bekeer het.

- Alles wat Afrikaan was, is as minderwaardig geag. Selfs die name was na Christelike name verander, daarom is daar baie Afrikane met Westerse name soos John, Jane, Swartbooi, Grootboom, ens.

L.W.: Vir neer inligting raadpleeg *Fokus Gr. 11*, bladsy 64 en *OBE* bl.138–139

(8)

3.2.2 Vryheid (Liberalisme) in Suid-Afrika

- Baie godsdienstige gemeenskappe het die koloniale heerskappy teengestaan.
- Hulle het die rassisme van die Nasionale Party en die manier hoedat dit godsdiens gebruik om die mag van die wit Afrikaners sedert die 1950's uit te brei, teengestaan.
- Leiers van die verskillende godsdienstige gemeenskappe het byeengekom om hul gedeelde verskille te sien en saam te staan in hul gemeenskaplike doel vir geregtigheid, gelykheid en nie-rassisme.
- Die Inter-godsdienstige stryd teen apartheid was die skepping van die Wêreldkonferensie vir Godsdiens en Vrede (WKGV) in 1984.
- Die grootste godsdienste wat bymekaar gekom het was Hindoeïsme, Judaïsme, Islam en Christendom.
- Die anti-Apartheidsgroep het die volgende ingesluit:
 - Suid-Afrikaanse Raad van Kerke (1968)
 - Geroepe van Islam (1984)
 - Jode vir Geregtigheid (1985)
- Die grootste godsdienstige en politieke figure in die stryd teen apartheid was:
 - Desmond Tutu, die Aartsbiskop van die Anglikaanse Kerk.
 - Eerw. Dr. Allan Boesak van die Verenigde Gereformeerde Kerk in Suider-Afrika.
 - Mahatma Gandhi

L.W.: Vir meer inligting raadpleeg *Fokus Gr. 11*, bl. 65–66 en *OBE* bl.139–141

(8)

3.2.3 Sosio-godsdienstige transformasie

- Suid-Afrika het in 1994 'n demokratiese regering geword.
- Daar was weggedoen met die apartheidsreëls, -regulasies en -wette.
- Die godsdienstige geloofsbeweging het nou die uitdaging van die betrokkenheid van gemeenskappe in die proses van 'n nie-rassistiese en verdraagsame samelewing, in die gesig gestaar.
- Om veranderinge in die gemeenskap teweeg te bring is nie die verantwoordelikheid van die regering alleen nie maar verskillende godsdienstige organisasies moet 'n groot rol speel.
- Die godsdienstige organisasies moet kommentaar lewer wanneer die regering goeie werk vir gemeenskappe doen, maar ook wanneer die regering dit nie doen nie.
- Die regering kan nie godsdiens gebruik om mense te onderdruk nie omdat dit 'n demokratiese regering is.
- Die beter lewe vir almal hang nou nie net van die regering af nie, maar ook van godsdienstige organisasies sowel as projekte soos bouwerke, groentetuine, kleremakery en relevante vaardighede.

(10)
[50]

VRAAG 4

4.1 DIFFERENSIASIE TUSSEN ADVERTERING EN BORGSKAPPE

- Advertering en borgskappe is so nou verwant dat dit moeilik is om tussen die twee te onderskei.
- In beginsel is advertering 'n voor die handliggende transaksie.
- Die advertensiebestuurder van 'n maatskappy kan 'n halwe bladsy in 'n koerant koop en op die helfte plaas wat hy/sy wil.
- Daar is nie 'n direkte verband tussen wat jy betaal en wat jy kry nie.
- Borgskap is meer ingewikkeld.
- Indien die maatskappy geld aan 'n sportspan gee soos bv. die donateur se embleem op die spelers se uitrusting, mag hulle verwag om iets daaruit te kry.
- Borge mag oor 'n lang tydperk strek.
- Advertering is tot 'n spesifieke periode beperk.
- Godsdienstige organisasies word weinig deur advertering en borge bevoordeel.
- Min kerke het toegelaat dat advertensieborde op hul persele opgesit word en dit is hoe ver dit gaan.
- Liefdadigheidsorganisasies wat aan godsdienstige organisasies gekoppel is kan en doen aansoek vir borgskappe

(10)

4.2 WANNEER SAL JY SEKERE ONTSPANNINGSAKTIWITEITE AS ONETIES OF IMMOREEL BESKOU?

Verduidelik jou siening vanuit 'n godsdienstige oogpunt.

- Wanneer dit neig om skadelik vir menselewens te wees, bv. rook.
- Hondegevegte is skadelik vir die honde wat in die aktiwiteit betrokke is.
- Mense wat hondegevegte toelaat is betrokke in 'n onetiese aktiwiteit.
- Dobbels is oneties omdat dit mense van kosbare tyd beroof wat hulle betekenisvol kon aangewend het.
- Drank is ook oneties omdat dit neig om aanleiding te gee tot bakleiery met ander mense.
- Dit kan ook lei tot die pleeg van misdaad soos steel, verkragting en moord.
- Die meeste godsdienste is geheel en al gekant teen bogenoemde dinge.

L.W.: Hierdie is 'n oop vraag en enige betekenisvolle argument en punt sal deur die nasiener gekrediteer word.

(10)

4.3 ONTWIKKEL 'N OMVATTENDE EN UITGEBREIDE VERSLAG OOR DIE ETIEK VAN DIE ONTSPANNINGSINDUSTRIE. SLUIT IN JOU VERDUIDELIKING DIE BETEKENIS VAN DIE WOORDE 'ETIEK', 'ONTSPANNING' EN DIE SIENING VAN EEN OF TWEE GODSDIENSTE IN.

- Dit is 'n feit dat die ontspanningsindustrie mense met geleenthede voorsien om hulself te geniet.
- Mense wat geld maak met ontspanning dien hul eie belange en die belange van hul kliënte.
- Hulle wil hul werk behou en geldmaak kan tot onetiese praktyke lei.
- Etiek verwys na wat reg en verkeerd is.
- Etiek en moraliteit kan wisselend gebruik word.
- Ontspanning verwys van vermaaklikheidsaktiwiteite.
- Dit laat mense gelukkig voel.
- Die gemeenskaplike onetiese praktyke is die volgende en behoort deur alle godsdienstige leiers veroordeel te word:
 - Om tydens wedstryde en speletjies te kul – knoeiery.
 - Bv. om spelers te betaal om so swak te speel dat mense wat wed, geld verloor.
 - Valse beloftes en leuens.
 - Kaartjies aanbied, vakansies en geleenthede om mense te ontmoet met die wete dat dit nooit sal gebeur nie.
- Die Christendom as godsdiens is geheel en al teen onetiese praktyke soos kullery gekant.
- Wedstrydknoeiery, leuens vertel en dobbel in die algemeen.
- Christendom bevorder harde werk en eerlike gewin.

L.W.: Hierdie is 'n oop vraag en enige akademiese relevante punte sal deur die nasiener gekrediteer word.

(30)

[50]

TOTAAL: 150